

Mezinárodní workshop *Self and the Social*, 6.–7. března 2014, Portugalsko, Lisabon

Na workshopu se setkali filozofové kontinentální i analytické tradice, psychologové a kognitivní vědci, kteří se z různých perspektiv pokusili popsat vztah mezi „já“ a „druhým“. Motivujícím předpokladem jednání byla teze, že naše existence i sebepojetí je na mnoha úrovních a z nejrůznějších úhlů ovlivněno existencí a aktivitou druhých osob a naší vzájemnou interakcí. Jednotlivé příspěvky mapovaly tento mnoháurovňový vztah a vyjadřovaly se k následujícím otázkám: Závísí sebepojetí na našem vztahu k jiným? Je možné vůbec konceptualizovat „já“ bez reference k jiným? Jsou naše sociální emoce vrozené? Jak se vyvíjí smysl pro „já“? Je lidský mozek sociálně-relační orgán? Jsou mentální poruchy sociální? Jakou roli hraje sociální interakce u nemocí jako autismus či schizofrenie? Jaký je vztah mezi empatií a řečí těla v sociální interakci? Jaký je vztah mezi sub-personální, interpersonální a personální rovinou sociálního „já“? Jinými slovy, stáváme se lidmi až ve ztělesněné sociální interakci?

Workshop měl vskutku mezinárodní povahu. Vedle řady místních účastníků a zástupců evropského kontinentu (zejména Německa a Velké Británie, ale také České republiky, Španělska a Norska) byli přítomni badatelé až z Brazílie (Univerzita v Sao Paulo) a USA (University of Bentley, Boston).

Na konferenci jsem vystoupil s příspěvkem s názvem Osobní identita a egoistický zájem (Personal Identity and Self-Concern). Cílem příspěvku bylo popsat vztah mezi egoistickým zájmem a různými teoriemi osobní identity. Egoistický zájem je jeden z praktických zájmů, které předpokládají koncept osobní identity (vedle například zodpovědnosti, kompenzace, viny, chvály atd.). Podle jedné obecně přijímané teze je egoistický zájem racionální jen tehdy, pokud bytost, která tento zájem vykazuje, je identická s bytostí, o kterou je tento zájem vykazován. Tato teze však předpokládá analýzu pojmu osobní identity a existují soupeřící teorie analyzující tento pojem. Každá z nich má pak odlišné důsledky pro hodnocení racionality egoistického zájmu. Podle některých badatelů je nejhodnějším kandidátem tzv. psychologická teorie, a to proto, že egoistický zájem předpokládá kromě identity také možnost *anticipace* budoucích zkušeností. Bytost, o kterou pak jeví takový zájem, musí být mým psychologickým pokračovatelem, a v tom podle psychologické teorie spočívá zároveň má identita s touto osobou. Psychologická teorie má však řadu problémů, které vedou badatele k přijetí její varianty, podle které je pro analýzu praktických zájmů (včetně egoistického zájmu) podstatná psychologická kontinuita, avšak ta nemůže být analýzou identity (jde o takzvanou *Identity-does-not-matter* teorii, tedy teorii, podle které „na identitě nezáleží“). Přijetí této teorie však znamená, že racionalita egoistického zájmu vůbec nepředpokládá identitu navzdory

výše uvedenému předpokladu. Cílem mého příspěvku bylo ukázat, že egoistický zájem nepředpokládá ani možnost anticipace budoucích zkušeností navzdory druhému výše uvedenému předpokladu. Na několika příkladech ukazují, že egoistický zájem může být racionální, i když bytost, o kterou zájem vykazují, nemá či nemůže mít žádné zkušenosti (například je v kómatu), nebo (což je poněkud kontroverznější) již vůbec nežije. Ke zdůvodnění tohoto přesvědčení využívám prostředků tzv. narativní teorie osobní identity a tezi o možnosti posmrtné újmy.

Radim Bělohrad

Z knižních novinek Katedry filosofie

Jan Zouhar – Helena Pavlincová – Jiří Gabriel, *Česká filosofie v letech 1945–1948*, Brno: Academicus 2013, 300 s.

Osvobození Československa v roce 1945 přineslo obnovení filosofického života na vysokých školách a rozvoj publikační a ediční činnosti v oblasti filosofie. Povaha naší tehdejší filosofie byla určována polemikami a diskusemi nejen k nejrůznějším čistě filosofickým, ale i dobově podmíněným širším společenským a kulturně politickým otázkám.

Kniha ukazuje, jaký zásadní význam pro český filosofický život po osvobození republiky měla obnova jeho institucionálního zabezpečení. Na prvním místě šlo o znovuootevření Univerzity Karlovy v Praze a Masarykovy univerzity v Brně a v 1946 o zahájení činnosti nově ustavené Palackého univerzity v Olomouci. V rámci jejich filosofických fakult působila speciální filosofická pracoviště, která zabezpečovala obsah studijních plánů oborového studia filosofie.

Svědectvím o vzrušené době a osudech institucí a myslitelských osobností jsou paměti účastníků tehdejších politických událostí a myšlenkových sporů. Kniha připomíná paměti A. Dratvové, A. Kolmana, Z. Kalisty, M. Nováka, F. Weyra, V. Kubeše, V. Černého a I. A. Bláhy.

Pozornost je věnována institucionální základně filosofické práce (filosofické semináře na vysokých školách, Jednota filosofická) a především časopisům a filosofickým pracím, které svým obsahem a zaměřením tematicky a typologicky reprezentují povahu a obsah změn, ke kterým v letech 1945–1948 v naší filosofii došlo. Mezi časopisy, které se věnovaly filosofii, jsou zmíněny *Česká mysl*, *Filosofická revue*, *Křesťanská revue*, *Kritický měsíčník* a další.

Další část Směry, problémy, polemiky se věnuje některým obsahovým otázkám tehdejšího filosofického života a zabývá se tématy Existencialismus a české myšlení, Marxismus, Křesťanský humanismus, Český strukturalis-